

Pénzváltó Nikolett:¹ Törökország (orosz) gáz „hub”²

Vezetői összefoglaló

- Törökország a kilencvenes évek óta tudatos stratégia részeként készül az energiahíd, majd az energia „hub” szerepre. Folyamatosan fejlesztette infrastruktúráját és növelte kapacitásait. Ennek köszönhetően mára jelentősen javított az ország energia-biztonságán, és lehetővé vált a regionális energiaelosztó-központ szerepének betöltése is.
- Figyelemre méltó az LNG-kapacitások fejlesztése, amely mostanra a török földgázimport több mint negyedét fedezi.
- Törökország jelenlegi, 130 milliárd köbméter körüli potenciális gázimport-kapacitása éves fogyasztásának több mint a kétszerese. Ehhez hozzájön még a 10 milliárd köbméteres tárolókapacitás, valamint 2023-tól a fekete-tengeri Sakarya gázmező kitermelése is (2025-2026-tól napi 40 millió köbméterrel számolnak).
- A török gáz „hub”-nak ugyanakkor kirajzolódnak a méretbeli korlátai is. Egyelőre nem látszik egyértelműen sem az, hogy a jövőt illetően hogyan tudnák a mostaninál jelentősen nagyobbra növelni a volument, vagyis honnan lesz több gáz, sem pedig az, hogy a túloldalon kik lennének a vevői a többletgáznak.
- Vlagyimir Putyin bejelentése után (miszertint Törökország orosz gáz „hub” lehetne) egy évvel továbbra sem látni tisztán az orosz gázkészletek pontos szerepét a török „hub” vízióban.

Vlagyimir Putyin 2022. októberi bejelentése óta ismét felerősödött a diskurzus a török energiaelosztó-központ szerepről. A fekete-tengeri török földgázkészletek felfedezése szintén hozzájárult a fokozódó várakozásokhoz. A tanulmány áttekinti az energia „hub”-bá válásra vonatkozó török terveket és lehetőségeket, külön hangsúllyal az orosz szálra, illetve a földgázra.

Energiafolyosó és energiaközpont

Az arról való gondolkodás és beszéd, hogy Törökországnak földrajzi elhelyezkedése okán kiemelt jelentősége van a kőolaj- és földgázkereskedelemben, nem újkeletű. Mindez már a hidegháború vége óta visszatérő téma. A narratíva fejlődése végigkövethető a kilencvenes évektől. Kezdetben a „híd” / „folyosó” szerep állt a középpontban (egyszerre észak-déli és kelet-nyugati energiafolyosó), majd ehhez jött hozzá az „energiaterminál” / „energiaközpont” / „energia hub” koncepciója. Necmettin Erbakan török miniszterelnök például már 1996 decemberében kijelentette, hogy „Törökország a világ energiaközpontja lesz”.³

A kétezres évektől egyre jobban elkülönült a „híd” és a „terminál” koncepció. Hilmi Güler török energiaügyi miniszter 2006 decemberében a következőképpen magyarázta el a különbséget a török parlamentben: „Természetesen energiaterminállá emelkedünk, amellet, hogy energiahíd, energiafolyosó vagyunk. Különbség van a folyosó és a terminál között: a folyosón való áthaladáskor fizetnek, ez tranzitbevétel biztosít. Amikor terminál vagy, akkor egyidejűleg kereskedsz is. Így ez vétel és eladás kérdésévé válik, és hozzáadott értéket teremt. Tehát, a híd és a folyosó a régi koncepcióban voltak; most nem elhagyjuk ezt, hanem hozzáadjuk a terminál koncepciót.”⁴

2007 januárjában Recep Tayyip Erdoğan miniszterelnök is hasonlóképpen fogalmazott: Törökország energiafolyosóvá vált, nélkülözhetetlenné az Európai Unió számára; azonban nem elégednek meg az ener-

¹ Pénzváltó Nikolett (penzvalto.nikolett@uni-nke.hu) az NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézetének külső munkatársa, a Migrációkutató Intézet kutatási vezetője.

² A tanulmány a TKP2021-NVA-16 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021-NVA-16 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

³ Gülniyaz TAHRALI: *From "Energy Bridge" To "Energy Hub"?: Evolving Discourses Of Geopolitics Of Energy Transportation In Turkey (1991-2014)*. PhD Thesis, 2019. [2023. 09. 27.]

⁴ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 22, Cilt 141, Yasama Yılı 5, Birleşim 38, Oturum 5. [online] 2006. 12. 20. Forrás: TBMM [2023. 09. 27.]

giafolyosó szerepével, Törökországot energiaterminállá alakítják.⁵ 2008-ban Ali Babacan török külügyminiszter szintén megismételte a célt, hogy Törökország jelentős globális energiaközponttá váljon. „Törökország arra hivatott, hogy fontos szerepet játsszon a világ energiaellátásának diverzifikálásában és biztonságában, mivel közel van a világ bizonyított energiaforrásainak közel 70 százalékához, valamint stratégiai elhelyezkedése révén az olaj- és földgázkészletek fő szállítási útvonalai mentén fekszik” – fogalmazott.⁶ A török külügyminisztérium honlapján a Törökország nemzetközi energiastratégiája címnél a regionális energiakereskedelmi központtá válást az ország energiastratégiájának nemzetközi dimenzióját alkotó alapvető elemek egyikeként nevesítik.⁷ Fatih Dönmez korábbi energiaügyi miniszter 2022 októberében rámutatott, hogy az ország már rendelkezik azzal az infrastruktúrával, hogy hozzájáruljon ehhez a célhoz, többek között hét földgázvezetékekkel, öt LNG-létesítménnyel, valamint két földalatti gáztárolóval.⁸

Láthatjuk tehát, hogy a török energiaközponttá válásra törekvés nem új, a mostani helyzet több mint két évtizedes tudatos építkezés eredménye, és a közeljövőben is a kitűzött stratégiai cél mentén terveznek haladni.⁹

Török kapacitáskörkép

Az alábbiakban áttekintjük, milyen kapacitásokkal rendelkezik Törökország, mennyire reális ilyen szempontból a gáz „hub” szerep. Megnézzük a török földgázimport forrásait, az import összetételét, a hatályos hosszú távú gázszerveződéseket, a Fekete-tenger mélyén talált gázkészletek perspektíváit, valamint sorra vesszük a rendelkezésre álló infrastruktúrát: a Törökországba be- és kimenő csővezetéseket, LNG-létesítményeket, valamint földalatti tárolókapacitást. Viszonyításképpen: 2021-ben Törökország teljes energiaellátásának 31%-át adta a földgáz, 27,4%-át a kőolaj, 25,3%-át a szén, 10,4%-át a szél és nap, 3%-át a víz, 2,7%-át pedig a bioüzemanyagok és hulladék.¹⁰

A török gázimport forrásai, szerződések

Az elmúlt öt évben Törökország 45 és 53 milliárd köbméter között fogyasztott földgázt évente. Ennek 99%-a import volt. 2022-ben 54,6 milliárd köbméter földgázt importáltak. Ha megnézzük a legnagyobb exportőröket, ennek a mennyiségnek 39,5%-a Oroszországból (21,5 milliárd köbméter), 17,2%-a Iránból (9,4 milliárd köbméter), 15,9%-a Azerbajdzsánból (8,7 milliárd köbméter), 10,3%-a az Egyesült Államokból, 9,6%-a Algériából, 4%-a pedig Egyiptomból származott. 2022-ben a török gázimport 27,75%-a cseppfolyósított formában, azaz LNG-ként érkezett (15 milliárd köbméter). Az LNG terén Törökország az elmúlt években rohamtempóban fejlődött: 2013-ben még csak 12,9% (5,8 milliárd köbméter) volt az LNG részesedése az éves gázimportban. (Az eddigi rekordrészesedés 2020-ban volt, 31,3%).¹¹

A török gázimport 65,4%-a közép- és hosszú távú szerződések keretében valósult meg 2022-ben, a többi spot import volt. Hosszú távú szerződéssel rendelkezik Ankara Oroszországgal, Iránnal, Azerbajdzsánnal, Algériával, és a 2023-as évtől Ománnal is. Algériával (Sonatrach) 2024 októberéig van szerződése a török állami kőolaj- és gázvállalat BOTAS-nak (Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi) évi 4,4 milliárd köbméter (bcm) mennyiségre. Iránnal (NIGC) 2026 júliusáig van hatályban szerződés 9,6 bcm/évre, Azerbajdzsánnal (AGSC) pedig 2033 júniusáig 6 bcm/évre. Emellett a 2021-ben lejárt azeri gázszerveződést 2024 végéig meghosszabbították, összesen (nem évi) 11 bcm mennyiség szállításával. Oroszországgal (Gazprom) 2025 decemberéig él a BOTAS szerződése 16 bcm/évre, valamint a magánsektornak is vannak szerződesei 2042 decemberéig 6 bcm/évvel.¹² Ománnal az idei évben írtak alá szerződést 2033-ig évi 1,4 bcm földgáz leszállítására.¹³

⁵ TAHRALI i. m.

⁶ [Speech Delivered by H.E. Ali Babacan, Foreign Minister of Turkey at the Royal United Services Institute, Rusi, 14 April 2008.](#) [online]. Forrás: mfa.gov.tr [2023. 09. 27.]

⁷ [Türkiye's International Energy Strategy.](#) [online], 2023. Forrás: mfa.gov.tr [2023. 09. 27.]

⁸ [Türkiye prepares roadmap for gas trade center.](#) [online], 2022. 10. 25. Forrás: enerji.gov.tr [2023. 09. 27.]

⁹ A háttérrel bővebben lásd még: EGERESI Zoltán: [Törökországnak a regionális energiaelosztó szerepre irányuló törekvései.](#) [online], 2018. ősz. Forrás: KKI [2023. 09. 27.]

¹⁰ IEA: [Türkiye.](#) [online], 2023. Forrás: IEA [2023. 09. 27.]

¹¹ [Doğal Gaz Piyasası Yıllık Sektör Raporu 2022.](#) [online]. Forrás: epdk.gov.tr [2023. 09. 27.]

¹² Gulmira RZAYEVA: [The Renewal of Turkey's Long Term Contracts: Natural gas market transition or 'business as usual'?](#) 2022. 09. Forrás: Oxford Institute for Energy Studies [2023. 09. 27.]

¹³ [Turkey signs 10-yr gas deal with Oman -Turkish energy minister.](#) [online], 2023. 01. 30. Forrás: Reuters [2023. 09. 27.]

Ország	Szerződés lejárt	Mennyiség
Algéria	2024	4,4 bcm/év
Irán	2026	9,6 bcm/év
Azerbajdzsán	2033	6 bcm/év
Oroszország	2025	16 bcm/év
Oroszország	2042	6 bcm/év
Omán	2033	1,4 bcm/év

1. számú táblázat: Törökország közép- és hosszú távú gázszerződése

A fekete-tengeri török földgázkészletek

2020 augusztusában fedezték fel a Sakarya gázmezőt a Fekete-tengeren, Törökország első jelentős földgázkészletét. Azóta összesen 710 milliárd köbméter földgázt találtak a török kizárólagos gazdasági övezetben, mintegy 2 200 méter mélységben. A török állami vállalat TPAO (Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı) 100%-os részesedéssel rendelkezik a Sakarya gázmezőben. A földgázt egy mintegy 170 kilométer hosszúságú vezetéken keresztül juttatják el a szárazföldre a Filyos feldolgozó létesítménybe (Zonguldak tartomány). A kitermelést és szállítást két fázisban tervezik megvalósítani. Az első fázisban 10 kutat fúrtak és az első vezetékcsatlakozás épült meg, amelyen 2023. április 20-án megérkezett az első szállítmány földgáz a gázmezőről Filyosba. (Az időzítésnek a májusi törökországi választások szempontjából volt jelentősége.) A második szakaszban, 2028-ig további 30 kitermelő kúttal terveznek elkészülni, valamint egy nagyobb átmérőjű csővezetékekkel.¹⁴ Kezdetben napi 10, 2025-2026-tól napi 40 millió köbméter termelési kapacitással számolnak.

A fekete-tengeri gázkészletekhez mindenki nagy reményeket fűz, hogy ezáltal csökkenthetik Törökország importfüggőségét. Ez a biztonsági szempontok mellett anyagilag is fontos lenne, hiszen az ország 2022-ben összesen 97 milliárd dollár értékben importált energiát.

Meglévő csővezetékek, LNG-létesítmények és gáztárolók

Név	Tulajdonos	Működés kezdete	Kapacitás
Marmara Ereğlisi terminál	BOTAŞ	1994	5,9 mtpa
Aliağa terminál	EgeGaz	2006	4,4 mtpa
Etki FSRU	Etki Liman	2016	7,5 mtpa
Dörtyol FSRU	BOTAŞ	2018	7,5 mtpa
Saros FSRU	BOTAŞ	2023	5,6 mtpa

2. számú táblázat: Törökországi LNG-létesítmények

Törökországnak jelenleg két szárazföldi LNG-terminálja és három úszó LNG-tároló és -visszaalakító egysége (FSRU-ja) van. A BOTAŞ állami vállalaté az 1994 óta működő Marmara Ereğlisi terminál a Márvány-tengeren (5,9 millió tonna per év, vagyis mtpa¹⁵ kapacitással), és az EgeGaz cégé a 2006 óta működő izmiri Aliağa terminál (kapacitása 4,4 mtpa). Az Etki FSRU az Égei-tengeren 2016 óta (Etki Liman cégé, 7,5 mtpa kapacitás) üzemel. A Dörtyol FSRU a BOTAŞ tulajdonában 2018 óta működik az ország délkeleti részén, 7,5 mtpa kapacitással. A harmadik FSRU, a Saros FSRU szintén a BOTAŞ-é, és idén kezdte meg működését a Saros-öbölben (áprilisban kapták az első LNG-szállítmányt), kapacitása 5,6 mtpa.¹⁶

¹⁴ Türkiye commissions Sakarya gas field development project in Black Sea. [online], 2023. 04. 21. Forrás: NS Energy [2023. 09. 27.]

¹⁵ 1 mtpa LNG = 1,379 bcm/év gáz.

¹⁶ 2023 World LNG Report. [online], 2023. 07. 12. Forrás: IGU [2023. 09. 27.]

1. ábra: Török LNG-létesítmények térképen¹⁷

Ami a gázvezetékeket illeti, vegyük sorra először a Törökországba érkező vezetékeket: 1) Iránból a Tabriz–Doğubayazıt vezetéken keresztül érkezik földgáz 2001 óta (11,2 bcm/év kapacitású). 2) A BTE (Baku–Tbiliszi–Erzurum, vagy dél-kaukázusi) gázvezetéken Azerbajdzsánból Grúzián keresztül érkezik azeri földgáz (a vezeték kapacitása 24 bcm/év); ennek a vezetéknek a folytatása a 2019-től Törökország területén keresztülhaladó Transz-anatóliai Gázvezeték, vagyis a TANAP (16 bcm/év, de tervek a bővítésre). 3) Oroszországból a Fekete-tenger alatt futó Kék Áramlat 2003 óta szállít orosz földgázt Törökországba (15,98 bcm/év kapacitás), 4) a Török Áramlat vezeték pedig 2020 óta (31,5 bcm/év).¹⁸

	Vezeték	Forrásország	Kapacitás
1.	Tabriz–Doğubayazıt	Irán	11,2 bcm/év
2.	BTE	Azerbajdzsán	24 bcm/év
3.	Kék Áramlat	Oroszország	15,98 bcm/év
4.	Török Áramlat	Oroszország	31,5 bcm/év

3. számú táblázat: A Törökországba érkező gázvezetékek

Ami az országból nyugatra és északra tovább haladó gázvezetékeket illeti: 1) a TANAP folytatása Görögország felé a TAP (10 bcm/év, bővítés folyamatban).¹⁹ 2) A Török Áramlat folytatása, amit Balkáni Áramlatnak is neveznek 15,75 milliárd köbméterrel tudja elhagyni Törökországot Bulgária felé, és egészen a magyar határig szállít földgázt. 3) Itt van továbbá a különleges helyzetű Transz-balkáni vezeték. A Transz-balkáni gázvezeték 1987 óta üzemel, és a Török Áramlat elkészültéig északi irányból, Oroszországból szállított földgázt a Balkánra, illetve Ukrajnán és Moldován keresztül Törökországba. A Török Áramlat működésbe lépése után, 2020-tól azonban a szállítást a vezetéken lényegében leállították (évi 1-2 milliárd

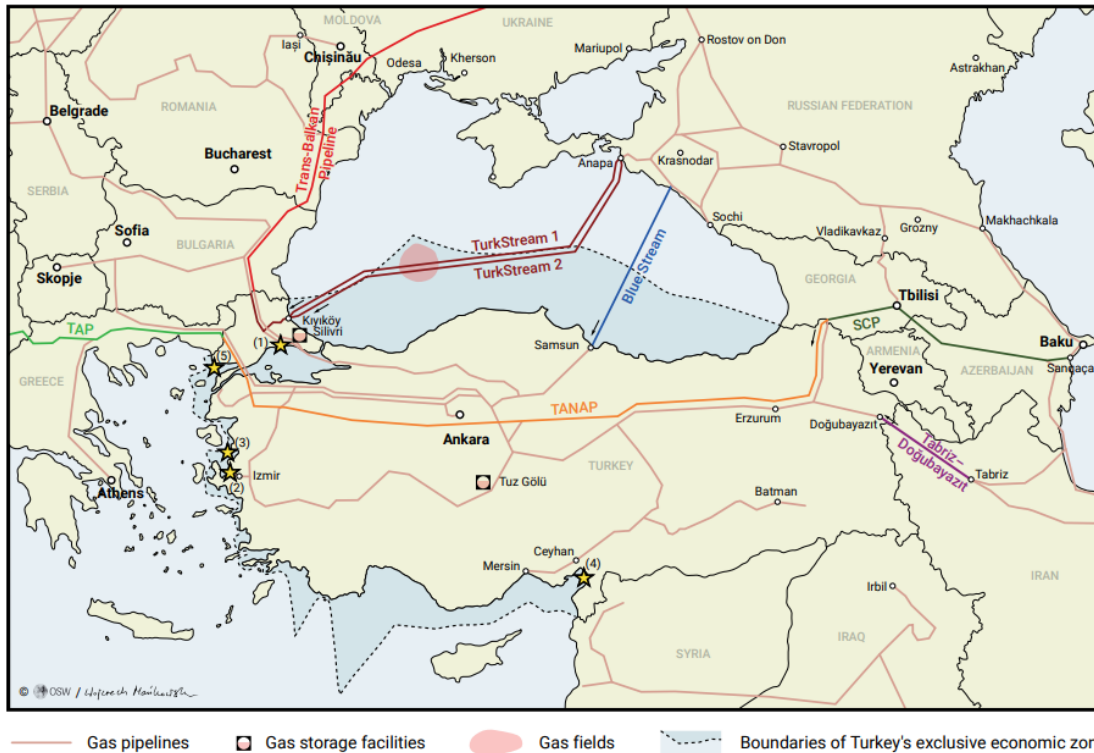
¹⁷ Uo.

¹⁸ Country Analysis Brief: [Türkiye](#). [online], 2023. 07. 11. Forrás: EIA [2023. 09. 27.]

¹⁹ 2022-ben elkészült a TAP-hoz a görög-bolgár interkonnektor is.

köbméter per évre esett a Bulgáriánál 17,8, Romániánál 25,3 bcm/év technikai kapacitású vezeték formája). Folyamatosan napirendben van ugyanakkor a vezeték szállítási irányának megfordítása (észak-déliből déli-északi felé).

2. ábra: Törökország gázinfrastruktúrája²⁰

Törökország két nagy földalatti gáztárolóval rendelkezik: a nemrég kibővített Silivri gáztároló Isztambulnál 4,6 milliárd köbméter tárolására képes, a Tuz-tónál (Ankarától délre) fekvő tároló bővítésével pedig a tervek szerint idén érik el a 5,4 milliárd köbméter tárolókapacitást.

Az idei évben Ankara újabb nagy lépést tett a „hub”-bá válás felé. 2023 januárjában Bulgária és Törökország megállapodást kötött, amelynek értelmében Bulgária a következő 13 évben évi 1,5 milliárd köbméter mennyiségig hozzáférhet a török LNG-terminálokhoz, ahonnan a török csővezetékeken keresztül szállítják a gázt a bolgár határig.²¹ Az első szállítmány földgáz (55 millió köbméter) a szerződés keretében áprilisban érkezett meg Bulgáriába.²²

Orosz gáz „hub”?

Vlagyimir Putyin orosz elnök 2022. október 13-án Kazahsztánban vetette fel, hogy Törökország orosz gáz „hub”-ként szolgálhatna.²³ Kezdetben nem volt egyértelmű, mire gondol Putyin. A jelenlegi csővezeték-kapacitás Oroszország és Törökország között ugyanis nem teszi lehetővé az orosz gázimport volumenének jelentős mértékű növelését Törökország irányába. A Gazprom vezérigazgatója, Alekszej Miller arra utalt, hogy egy új fekete-tengeri gázvezetékre gondolnak, ami különösen az Északi Áramlat 2022. szeptemberi felrobbantása után vált szükségessé az orosz gáz Európába juttatásához.²⁴

²⁰ Agata ŁOSKOT-STRACHOTA, Adam MICHALSKI: [Turkey's dream of a hub. Ankara's wartime gas policy](#). [online], 2023. 03. 10. Forrás: OSW [2023. 09. 27.]

²¹ [Bulgaria signs long-term gas deal with Turkey](#). [online], 2023. 01. 03. Forrás: Reuters [2023. 09. 27.]

²² Az Európai Bizottság jelenleg vizsgálja a megállapodást, hogy nem sérti-e az EU versenyjogi szabályait. [European Commission launches probe into Bulgaria-Turkey gas supply deal](#). [online], 2023. 10. 19. Forrás: ICIS [2023. 10. 19.]

²³ [Putin courts Erdogan with plan to pump more Russian gas via Turkey](#). [online], 2022. 10. 13. Forrás: Reuters [2023. 09. 27.]

²⁴ [Russia eyes Turkish gas hub rather than Nord Stream restart](#). [online], 2022. 10. 13. Forrás: Upstream [2023. 09. 27.]

Egy esetleges új földgázvezeték kiépítése azonban jelentős beruházást igényelne, éveket venne igénybe, továbbá a nyugati vállalatok közreműködése nélkül a szükséges technológia sem feltétlenül áll rendelkezésre egy újabb mélytengeri vezeték építéséhez és működtetéséhez. A jelenlegi háborús környezetben az építkezés fizikai biztonsága sem biztosított, a potenciális beruházást érintő várható nyugati szankciók veszélyéről nem is beszélve. További kérdés, hogy megtérülne-e a befektetés, amikor Európa éppen arra törekszik, hogy leváljon az orosz gázzal; lennének-e rá vevők.

Az orosz földgázexport jövőjére nézve újabb kihívást jelent a Bulgáriában október 13-án hatályba lépett új jogszabály, amely magas „energia-hozzájárulást” vezetett be az orosz vezetékes földgáz tranzitjára (a díj megawattóránként húsz leva, ami a jelenlegi piaci gázár mintegy ötödének felel meg).²⁵ Noha a területén halad keresztül a Török Áramlat, maga Bulgária 2022 áprilisa óta nem importál orosz földgázt saját fogyasztásra. (Ekkor állította le a Gazprom a földgázszállítást, amiért Szófia nem volt hajlandó áttérni a rubelben fizetésre.)

2023 júliusában Putyin, miközben megerősítette, hogy a törökországi gáz „hub” terve még mindig az asztalon van, úgy fogalmazott, ez egy elektronikus kereskedelmi platform lenne, nem pedig fizikai infrastruktúra.²⁶ 2023 szeptemberében a török energiaügyi miniszter, Alparslan Bayraktar első alkalommal kérdőjelezte meg nyilvánosan a projekt létjogosultságát, rámutatva, hogy Törökországnak már van egy jól működő gázkereskedelmi tőzsdéje.²⁷ Az oroszok által javasolt új kereskedelmi platform helyett Ankara a meglévő isztambuli energiátőzsde (Energy Exchange Istanbul – EXIST, vagy török rövidítéssel EPIAŞ) kibővítését szorgalmazza.²⁸ Az EPIAŞ 2015-ben kezdte meg a működését, a földgáz kereskedelme pedig 2018-ban indult meg.

Európában több gáztőzsde is működik, például Hollandiában, Németországban, Ausztriában, Nagy-Britanniában és Magyarországon is. A gáztőzsdék virtuális földgázkereskedelmi helyek, ahol lehetőség van határidős és azonnali tranzakciók lebonyolítására. A legjelentősebb a holland gáztőzsde (Title Transfer Facility – TTF); a leggyakrabban ehhez indexálják a földgáz piaci árát (holland tőzsdei gázár). A TTF tárgyhavi értéke a megelőző hónap napi jegyzéseinek átlaga. Korábban, 2011 előtt a klasszikus orosz, olajszármazékokhoz indexált gázár képlet (ún. Gazprom-képlet) volt az irányadó. Elterjedtek a vegyes kevert képletek is, amelyek az olajindexált és a TTF képlet valamilyen súlyozásából tevődnek össze.²⁹

Putyin Erdoğannal folytatott 2023. szeptember 4-i találkozásán elmondta, hogy a Gazprom benyújtotta a gáz „hub”-ra vonatkozó ütemtervet a török állami energiavállalatnak.³⁰ Ezen a ponton ugyanakkor továbbra sem tiszta, mi lenne az orosz gázkészletek pontos szerepe a török „hub” vízióban. Az mindenesetre valószínűsíthető, hogy Putyin nem egy TTF-típusú gáz „hub”-ra gondolt Törökországban, ahol folyamatos verseny van, és biztosított a földgáz szabad importja és exportja. Míg a török döntéshozók egy teljes értékű „hub” létrehozására törekednek, az oroszok valószínűleg sokkal inkább csak új utat keresnek Európába.³¹

Összegzés

Törökországnak már a kétezres évek óta stratégiai célja, hogy energiahíd után energia „hub”-bá váljon. Ehhez az infrastruktúra hozzávetőlegesen már a rendelkezésére áll. Ha a fentiekből mérleget vonunk, akkor azt láthatjuk, hogy Törökország jelenlegi, 130 milliárd köbméter körüli potenciális gázimport-kapacitása éves fogyasztásának több mint a kétszerese. Ehhez hozzájön még a 10 milliárd köbméteres tárolókapacitás, valamint 2023-tól a Sakarya gázmező kitermelése is (2025-2026-tól napi 40 millió köbméterrel számolnak).³² Mindehhez hozzávehetjük továbbá, hogy 2026-ig elkészül Törökország első atomerőműve Akkuyuban négy atomerőművi blokkal (amit egyébként az orosz Rosatom vállalat épít), és további két új atomerőmű építéséről folynak tárgyalások. Az első nukleáris üzemanyag szállítmány 2023. április 27-én

²⁵ [Bulgaria seeks to force out Russian energy companies](#). [online], 2023. 10. 17. Forrás: Financial Times [2023. 10. 19.]

²⁶ [Russia Plan for Turkey's Gas Hub Is Still on Agenda, Putin Says](#). [online], 2023. 07. 30. Forrás: Bloomberg [2023. 09. 27.]

²⁷ [Turkey Casts Doubt on Need for New Russian Gas Hub](#). [online], 2023. 09. 15. Forrás: The Moscow Times [2023. 09. 27.]

²⁸ [Russia-Turkey Gas Hub Talks Resume with Trade Platform in Focus](#). [online], 2023. 09. 15. Forrás: Bloomberg [2023. 09. 27.]

²⁹ [Beköszöntött a földgáz energia beszerzési szezon – Mit érdemes tudni a piacon elérhető árkonstrukciókról?](#). [online], 2014. 02. 28. Forrás: Sourcing [2023. 09. 27.]

³⁰ [Exclusive: Disagreements delay Russian gas hub plans in Turkey](#). [online], 2023. 09. 14. Forrás: Reuters [2023. 09. 27.]

³¹ [Eser ÖZDİL: To realize its gas hub dreams, Turkey needs to follow liberal market principles](#). [online], 2022. 12. 20. Forrás: Atlantic Council [2023. 09. 27.]

³² Uo.

érkezett meg Akkuyuba. Az atomerőművek tovább fogják csökkenteni Törökország gázfüggőségét. 2026-tól Akkuyu a tervek szerint a török villamosenergia-felhasználás 10%-át fedezi majd.

A kapacitásokon túlmenően azonban további tényezők is szükségesek a sikeres „hub” szerephez. Gondolhatunk itt elsősorban a török gázpiac további liberalizációjának szükségességére. Szintén segítheti a török terveket, ha a jelenlegi közép- és hosszú távú gázszerződések kifutnak, és ezzel a török remények szerint egy rugalmasabb rendszerre tudnak átállni, mind a mennyiség (*take or pay* rendszer felváltása), mind az árazás (kőolaj árához kötöttség legalább részleges feloldása) tekintetében.

Törökország az elmúlt évek intézkedéseivel jelentősen növelni tudta saját energiabiztonságát. A török gáz „hub”-nak ugyanakkor kirajzolódnak a méretbeli korlátai is. Egyelőre nem látszik egyértelműen sem az, hogyan tudnák a mostaninál jelentősen nagyobbra növelni a volument, vagyis honnan lesz több gáz (tervek persze vannak, mindig is voltak, például Izrael, Türkmenisztán vagy Katar jelentősebb bevonására, ugyanakkor kérdés, ezekből mi fog realizálódni), sem pedig az, hogy a túloldalon kik lennének a vevői a többletgáznak. Európa gázfogyasztása csökken, és a jövőt tekintve is – a klímasemlegességi célokra tekintettel is – csökkenő tendencia várható,³³ a Balkán pedig önmagában nem jelentős játékos.³⁴

A török regionális gáz „hub” szerep tehát összességében reális törekvés, ha az méretének nagyságrendjét tekintve a közeljövőben várhatóan a jelenlegihez közeli szinten is marad. A török cél ugyanakkor a másik oldalról nem feltétlenül egyezik az orosz elképzelésekkel. Egy évvel a putyini bejelentés után még nem látni tisztán az orosz gázkészletek pontos szerepét a török „hub” vízióban, és egyelőre a jövő kérdése, hogy milyen kölcsönösen előnyös alku valósulhat meg a földgázt tekintve török–orosz viszonylatban.

³³ [A balancing act: Securing European gas and power markets](#). [online], 2023. 04. 25. Forrás: McKinsey [2023. 09. 27.]

³⁴ Bővebben lásd: DEÁK András György: [Alternatíva, potyautas vagy hajótörött – A földgáz esélyei Délkelet-Európában](#). [online], 2020. 12. 14. Forrás: SVKI Elemzések [2023. 09. 27.]

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2023/15

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés, korrektúra és tördelés:
Csiki Varga Tamás, Tóth Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019- : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)
2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)
2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)
2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Pénzváltó Nikolett, 2023

© NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, 2023